

De maatschappelijke en pedagogische opdracht van de kinderopvang

BMK Pedagogenplatform April 2022

De BMK is een werkgeversorganisatie met een *maatschappelijke opdracht* en verantwoordelijkheid. Daarin laten we duidelijk zien waar we voor staan en zijn niet bang om kleur te bekennen. Maatschappelijke kinderopvang werkt samen met de betrokkenen rondom het kind. Maatschappelijke kinderopvang gebruikt haar winsten voor de verbetering van de kwaliteit van haar diensten en wil aan *alle kinderen goede, op de ontwikkeling en ontplooiing gerichte kinderopvang bieden. Los van de arbeidsmarktpositie van de ouders.*

Maar wat betekent deze maatschappelijke opdracht eigenlijk voor de pedagogiek? Welke maatschappelijke verantwoordelijkheden dichten wij de kinderopvang en haar medewerkers en bestuurders toe op het gebied van de opvoeding en ontwikkeling van kinderen? Zijn deze pedagogische verantwoordelijkheden ook concreet te maken vanuit de taken van de pedagogisch professionals op de groep, in de staf, het management en bestuur? Hoe verhoudt de opvoedingsverantwoordelijkheid in de kinderopvang zich tot de samenleving van nu en tot de toekomstige samenleving? D.w.z. de periode waarin de kinderen (en hun kinderen) volwassen zijn? Het vraagt een herbezinning op wat pedagogiek eigenlijk is en zou kunnen betekenen.

Waar gaat pedagogiek over?

Pedagogiek gaat over opvoeding en opgroeien, nu en in de nabije toekomst. De BMK benadert dit niet alleen als een individuele verantwoordelijkheid op gezinsniveau, maar juist ook als een maatschappelijk vraagstuk. Kinderen groeien niet geïsoleerd op in hun gezin, maar de sociaaleconomische, politieke en culturele positie van het gezin beïnvloedt direct en indirect hun ontwikkeling en mogelijkheden.

Onder pedagogiek verstaan wij zowel de ideeën en visies op kindontwikkeling en (het doel van) de opvoeding, als de wetenschappelijke kennis en het concrete pedagogische handelen.

Visie BMK op de pedagogische opdracht van maatschappelijke kinderopvang

De BMK wil een bijdrage leveren aan een duurzame en rechtvaardige wereld, waarin kinderen gelijke mogelijkheden krijgen om zich te ontplooien. Daarom richt haar lobby zich op het scheppen van gelijke voorwaarden voor de opvoeding en het opgroeien van *alle kinderen*, los van de arbeidsmarktsituatie van de ouders. De BMK stelt daarbij het belang van de ontwikkeling en opvoeding centraal, in zowel het landelijke kinderopvangstelsel als in de kinderopvangorganisaties zelf.

1. Een kind ontwikkelt zich altijd in relatie tot zijn *omgeving*: op microniveau zijn dat het gezin en de familie, op mesoniveau de kinderopvang, school, buurt, clubs en vrienden. Op macroniveau spelen de sociale, economische, politieke en culturele omstandigheden en structuren een belangrijke (indirecte) rol. Kindontwikkeling en opvoeding - en daarmee ook de pedagogiek - zijn dus naast een particuliere (individueel en gezin) ook een maatschappelijke aangelegenheid.

Vanuit het maatschappelijke perspectief houdt opvoeden in dat sociale en culturele normen en waarden overgedragen worden aan de nieuwe generatie en kinderen vaardigheden leren die nodig zijn om stap voor stap zelfstandig deel te kunnen nemen aan de samenleving en deze voort te zetten. In de opvoeding willen we het kind meegeven om dit vanuit een positief en krachtig zelfbeeld te doen en zich mede verantwoordelijk te voelen voor de samenleving en er actief en kritisch aan bij te dragen.

2. Opvoeden vindt, zoals we onder ad 1) hebben gezien, niet in een neutrale omgeving plaats. De sociaal-economische positie van het gezin en hun culturele normen en waarden, beïnvloeden de mogelijkheden en de richting waarin het kind zich ontwikkelt. Kenmerkend voor de huidige tijd is kansenongelijkheid en toenemende segregatie. Kinderopvang kan hier een emanciperende bijdrage aan leveren en daarmee een maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen:
 - Op het niveau van de directe pedagogische relatie, zetten we bij alle kinderen in op hun welbevinden en betrokkenheid en het verrijken van hun ervaringen dmv

ontwikkelingsstimulering. We versterken het gezin als belangrijkste opvoedomgeving door te investeren in de relatie met ouders en hen opvoedondersteuning te bieden.

- Op mesoniveau kunnen we bijdragen aan het doorbreken van sociale bubbels door te streven naar vestigingen waar kinderen met verschillende achtergronden komen. We doorbreken ook schotten door samen te werken met onderwijs, welzijn en jeugdhulp.
- Op macroniveau voert de BMK een politieke lobby om kinderopvang financieel toegankelijk te maken voor alle kinderen (kinderopvang als ontwikkelinstrument ipv arbeidsmarktinstrument) en de prioriteit niet bij winst maar bij uitmuntende pedagogische begeleiding te leggen, waarbij de pedagogisch medewerker het belangrijkste instrument is.

3. Niet alleen de pedagogisch medewerkers, - coaches, - beleidsmedewerkers, maar ook andere stafmedewerkers, managers en bestuurders spelen, direct of indirect, spelen een rol in de kindontwikkeling en het realiseren van de pedagogische doelen. Daarom draagt iedere professional in de kinderopvang een pedagogische en daarmee maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Professionals handelen vanuit een mix van persoonlijke ervaringen en overtuigingen en hun professionele visie, kennis en vaardigheden. Vanuit de verantwoordelijkheid die zij hebben als professional in de kinderopvang, is het belangrijk zich bewust te zijn van de eigen opvattingen en overtuigingen. Dragen deze, naast het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen, ook bij aan de pedagogische en maatschappelijke doelen van je organisatie?

De vragen **Waar toe voed je op?** en **Waarom doen wij het zoals wij het doen?** zijn daarom essentieel voor professionals in de kinderopvang.

- De vraag 'Waar toe voed je op?' betekent dat je bewust nadenkt over de maatschappelijke waarden die je overdraagt of wil overdragen op kinderen. Deze vraag hangt samen met vragen als: 'In wat voor samenleving wil je leven?' (duurzaam, inclusief, kansengelijkheid, democratisch, zorgzaam, etc) en ook 'Wat voor mens wil je zijn?' en 'Wat is kind-zijn?'.
 - De vraag 'Waarom doen wij het zoals wij het doen?' gaat over de onbewuste en soms vastgeroeste denkpatronen die we volgen. De kindvisie die je hebt is van invloed op wat je een kind meegeeft over hoe de samenleving functioneert en wat zijn rol daarin in de toekomst kan zijn (b.v. kritische denker, creatief, betrokken).
4. Pedagogisch medewerkers hebben de meest directe en een intensieve pedagogische relatie met de kinderen en hebben daardoor, binnen de kinderopvang, de grootste invloed op hun persoonlijke en sociale ontwikkeling. Voor hen is het des te belangrijker om zich bewust te zijn vanuit welke persoonlijke en professionele overtuigingen en ervaringen zij handelen. Welke normen, waarden en ideeën -over henzelf en de wereld- geven zij aan de kinderen door? Door de vaak onbewuste overtuigingen en ervaringen bespreekbaar te maken met behulp van zelfreflectie en feedback door collega's en pedagogisch coach, ontstaan nieuwe persoonlijke en professionele inzichten. Dit is een continue ontwikkelingsproces van zowel de individuele pedagogisch medewerker als het team. Hier is, gezien het grote pedagogische belang, tijd en ruimte voor nodig.
 5. Opvoeden gaat over het bevorderen van het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen nu én in de toekomst. Want in die toekomst zijn zij de volwassenen die de wereld van de huidige volwassenen erven. En ook dan is het belangrijk dat er sprake is van een leefbare en rechtvaardige samenleving.

De pedagogische en maatschappelijke verantwoordelijkheid van de professionals in de kinderopvang beperkt zich dus niet tot de actuele stand van zaken in onze samenleving, maar gaat er ook over hoe de toekomstige wereld eruit gaat zien waarin deze kinderen volwassen worden. En daar nemen wij nu beslissingen over. Wij zien dit als een grote uitdaging, omdat wij leven in een tijd van ingrijpende en snelle transities: digitale technologische ontwikkelingen, bedreiging van het klimaat, globalisering van arbeid en productie, polarisatie en uitholling van democratische processen, kansenongelijkheid en

segregatie, individualisering en een maatschappij waarin succes de norm is geworden voor een geslaagd leven.

6. De pedagoog en de andere professionals in de kinderopvang die zich nauw betrokken voelen bij de kinderen in zijn/haar organisatie, zijn daarom **'actieve pedagogen' en hebben een dubbele opdracht:**

Bewust zijn van wat er maatschappelijk speelt, wat je belangrijke maatschappelijke waarden vindt en van daaruit bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen (b.v. toegevoegde waarde hebben voor hun gevoel van eigenwaarde en toegang tot alle benefits van onze samenleving)

én

Vanuit moed en verantwoordelijkheidsgevoel bijdragen aan een duurzame en rechtvaardige wereld waarin deze kinderen volwassen worden. Zonder dat je weet hoe de grote ontwikkelingen zullen verlopen.

Hoe geeft de maatschappelijke kinderopvang vorm aan bovenstaande?

Het uitgangspunt dat opvoeden altijd ook een maatschappelijke stellingname inhoudt (een visie op het *Waartoe je opvoedt*) betekent dat een organisatie die mede verantwoordelijk is voor de ontwikkeling en opvoeding van kinderen, een *visie op de huidige en toekomstige samenleving heeft*. Dit is terug te zien in de missie, visie, doelgroepen (b.v. alle kinderen) en uitwerkingen van intern beleid (pedagogisch, ouders, personeel, organisatie, huisvesting, financiën, samenwerkingspartners, good governance etc) en de betrokkenheid bij maatschappelijke issues.

BMK heeft hier expliciete keuzes in gemaakt, omdat zij een bijdrage wil leveren aan een samenleving waar iedereen op een gelijkwaardige manier mee kan en mag doen. Zij gelooft in de kracht van kwalitatief goede kinderopvang (en onderwijs) in de ontwikkeling van kinderen tot evenwichtige mensen en democratische burgers en vindt daarom dat alle kinderen er gebruik van moeten kunnen maken.

Tevens heeft de BMK een pedagogische visie op de kwaliteit van de opvoeding (rijk aanbod, emanciperend), welke partners (ipv klanten) daarbij betrokken zijn en waarmee een relatie onderhouden wordt (ouders, jeugdketen, gemeente etc, want 'It takes a village to raise a child').